

ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV (OSN)

– medzinárodná organizácia, zoskupenie zvrchovaných a rovnoprávných štátov (193 štátov);
– **ciele OSN** : zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti, zastavenie zbrojenia, riešiť medzinárodné problémy- hospodárske, sociálne, kultúrne, humanitné, rozvíjať vzťahy medzi národmi, podporovať ľudské práva a základné slobody, poskytovať humanitárnu a rozvojovú pomoc,...

– **hl. sídlo** : **New York**; pobočky : Ženeva, Viedeň;

– rokovacie jazyky : angličtina, francúzština, ruština, španielčina, čínština, arabčina;

– ustanovujúca konferencia sa konala v San Franciscu (apríl–jún 1945) za účasti 51 protifašistických krajín, ktoré tu prijali CHARTU OSN. Organizácia oficiálne vznikla 24.10.1945. Charta OSN bola prijatá aj Československom. Podpisom Charty OSN 26.6.1945 formálne vznikla OSN.

– **hl. orgány OSN** : **Valné zhromaždenie** – hl. poradný orgán, zastúpené všetky členské štáty, z ktorých každý má jeden hlas, zasadá raz do roka (od tretieho septembrového utorka až do konca decembra), zaoberá sa riešením medzinárodných otázok, rozpočtom, voľbou nestálych členov Bezpečnostnej rady, členov Hospodárskej a sociálnej rady a Poručenskej rady, spolu s Bezpečnostnou radou volí sudcov Medzinárodného súdneho dvora, menovať generálneho tajomníka na odporúčanie Bezpečnostnej rady. Rozhodnutia Valného zhromaždenia majú charakter odporúčania pre členské štáty.

Bezpečnostná rada – najvyšší výkonný orgán, zodpovednosť za mier a bezpečnosť, vyhlasuje hospodárske sankcie, rozhoduje o vojenských operáciách, má 15 členov (5 stálych – Čína, Francúzsko, Rusko, Veľká Británia, USA a 10 nestálych členov, ktorých volí Valné zhromaždenie na dva roky). Jej rozhodnutia sú pre členské štáty záväzné a musia sa plniť.

Hospodárska a sociálna rada – 54 členov, koordinuje hospodársku a sociálnu činnosť, medzinárodnú spoluprácu, navrhuje opatrenia.

Poručenská rada – dozor nad nesamostatnými územiami pod správou OSN, jej členmi je 5 stálych členských krajín Bezpečnostnej rady.

Medzinárodný súdny dvor – sídlo v Haagu, hl. súdny orgán OSN, rieši právne spory medzi štátmi, robí výklad medzinárodných zmlúv, tvorí ho 15 nezávislých sudcov.

Sekretariát OSN – výkonný a administratívny orgán, zabezpečuje činnosť OSN z technicko-administratívnej stránky, na čele generálny tajomník (**v súčasnosti Pan Ki-Mum, Južná Kórea, je od 15.10.2006**).

Generálni tajomníci OSN: 1. 1946-1952 Trygve Halvdan Lie (nórsky diplomat);

2. 1953-1961 Dag Hjalmar Hammarskjöld (Švéd);

3. 1962-1972 U Thant (Barma – Mjanmar, diplomat);

4. 1972-1982 Kurt Waldheim (Rakúšan);

5. 1982-1991 Javier Perez de Cuellar (peruánsky diplomat);

6. 1992-1996 Butrus Butrus – Ghálí (Egypt);

7. 1996-2006 Kofi Annan (Ghančan so švédskym občianstvom, 2001 – Nobelová cena za mier);

– v 90. rokoch 20. stor. vznik medzinárodných trestných tribunálov, ktoré sa zameriavajú na stíhanie zločinov namierených proti ľudskosti a mieru, na ukládanie trestov, napr.

Medzinárodný súdny tribunál pre bývalú Juhosláviu;

– **mierové sily OSN** : modré barety, vojenské jednotky – ich úlohou je udržanie mieru v nestabilných miestach, mierové misie – pri ukončení vojenského konfliktu napomáhajú stabilizovať situáciu (napr. KFOR, UNPROFOR v bývalej Juhoslávii), pozorovateľské misie

– v napätých oblastiach, priamo do konfliktu nezasahujú.

– ďalšie prostriedky na udržanie mieru : **rezolúcia** – v prípade vojenskej agresie alebo nedemokratických režimov, ide o rozhodnutie Bezpečnostnej rady; **embargo** – blokáda, zákaz vývozu vojenského potenciálu, strategických surovín (zemný plyn, ropa) do krajín, voči ktorým sa embargo vyhlásilo; **sankcie** – zakazujúce opatrenia, väčšinou v podobe hospodárskej izolácie od ostatných krajín; **bojkot** – odmietanie, pozastavené členstvo v medzinárodných organizáciách, politická izolovanosť od ostatného sveta, niekedy i prerušenie

– **OSN zahŕňa viacero inštitúcií vyvíjajúcich vlastnú činnosť** : **UNICEF** (Detský fond na zlepšenie života detí, sídlo v New Yorku), **UNESCO** (výchova, veda, kultúra, finančná pomoc na starostlivosť o kultúrne hodnoty, sídlo v Paríži), **WHO** (Svetová zdravotnícka organizácia, sídlo v Ženeve), **UNEP** (program pre životné prostredie, sídlo v Nairobi), **UNHCR** (Úrad vysokého komisára pre utečencov, sídlo v Ženeve), **ILO** (Medzinárodná organizácia práce – cieľ : zlepšenie pracovných podmienok, zmierniť nezamestnanosť, aktivity proti zneužívaniu práce detí, sídlo v Ženeve), **FAO** (Organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo, sídli v Ríme), **IAEA** (Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu, sídlo vo Viedni), **WTO** (Svetová obchodná organizácia, sídlo v Ženeve), **Medzinárodný menový fond - IMF** (pridružená organizácia OSN, dozor nad medzinárodným menovým systémom, sídlo vo Washingtone), **Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj - IBRD** (medzinárodná úverová inštitúcia, pomáha členským štátom OSN pri rozvoji a prestavbe ekonomík, poskytuje dlhodobé úvery s relatívne nízkou úrokovou mierou, sídlo vo Washingtone),...

RADA EURÓPY

– vznikla ako prvá európska politická inštitúcia po druhej svetovej vojne, medzi základné ciele jej vzniku patrí ochrana a rozvoj ľudských práv a slobôd.

– je to medzivládna politická organizácia európskych štátov, ktorá bola založená 5.5. 1949 v Londýne podpísaním zmluvy medzi desiatimi štátmi (Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Nórsko, Švédsko, Taliansko, Veľká Británia).

– v súčasnosti sa usiluje o presadzovanie a dodržiavanie pluralitnej demokracie, právneho štátu, ľudských a občianskych práv, práv národnostných menšín. Konkrétnu činnosť rozvíja v oblasti hospodárstva, sociálnych vecí, vzdelávania, kultúry, športu, mládeže, zdravotníctva, životného prostredia, samosprávy miest a obcí, oznamovacích prostriedkov.

– rozhodovaciu právomoc v Rade Európy má **Výbor ministrov**, ktorý zasadá v Paláci Európy v Štrasburgu (Francúzsko), má 41 členov a tvoria ho ministri zahraničných vecí členských krajín. **Ďalšie orgány** : Parlamentné zhromaždenie, Kongres miestnych a regionálnych samospráv Európy, Európska komisia ľudských práv (sťažnosti týkajúce sa ľudských práv a slobôd), Európsky súd pre ľudské práva, Generálny sekretariát.

– **Slovenská republika sa stala členom 30.6. 1993**

– **v súčasnosti má 40 členov** : Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Nórsko, Švédsko, Taliansko, Veľká Británia, Grécko, Turecko, Island, Nemecko, Rakúsko, Cyprus, Švajčiarsko, Malta, Portugalsko, Španielsko, Lichtenštajnsko, San Marino, Fínsko, Maďarsko, Poľsko, Bulharsko, Estónsko, Litva, Slovinsko, Česká republika, Slovensko, Rumunsko, Andora, Lotyšsko, Albánsko, Moldavsko, Ukrajina, Macedónsko, Rusko, Chorvátsko.

– štatút zvláštneho hosťa má Bielorusko, Bosna a Hercegovina.

– oficiálne jazyky Rady Európy sú angličtina a francúzština.

KBSE / OBSE

Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe (1.1. 1995 premenovaná na Organizáciu pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe)

- **cieľ:** uvoľňovať napätie a zlepšovať vzťahy v Európe, bezpečnosť v Európe, rešpektovanie ľudských práv a slobôd, mierové urovnanie sporov, rovnoprávnosť a sebaurčenie národov, spolupráca medzi štátmi aj v oblasti ekonomiky, vedy, techniky a životného prostredia, v humanitnej oblasti, problematika národnostných menšín,...
- **základný dokument : Záverečný akt KBSE v Európe**, prijatý 1.8. 1975 v Helsinkách. Je to súbor dokumentov o spolupráci účastníckych štátov v jednotlivých oblastiach.
- v súčasnosti má organizácia 56 štátov nielen z Európy, ale aj z Zakaukazska a Strednej Ázie + USA, Kanada.
- najdôležitejší orgán : Veľvyslanecká Rada členských krajín (sídlo vo Viedni);
- účastnícke štáty prijali a podpísali (21.11.1990) Parížsku chartu pre novú Európu, ktorá potvrdzuje výdobytky novej etapy spolupráce účastníckych štátov.

CEFTA – STREDOEURÓPSKA DOHODA O VOĽNOM OBCHODE

- založená v Krakove v roku 1992 ako ekonomické fórum pre krajiny V4, ktorého cieľom bolo liberalizovať vzájomné obchodné vzťahy a vytvoriť oblasti voľného obchodu.
- od septembra 1995 je otvorenou organizáciou, môže do nej vstúpiť každá krajina pod podmienkou, že je členom WTO. Po pristúpení Slovinska má 5 členov.

EFTA – EURÓPSKE ZDRUŽENIE VOĽNÉHO OBCHODU

- založená v roku 1960, sídlo má v Ženeve
- združuje niektoré krajiny severnej a strednej Európy, ktoré majú spoločný trh a nie sú členmi EÚ

EZVO – EURÓPSKE ZDRUŽENIE VOĽNÉHO OBCHODU

- sídli v Ženeve, jej členmi sú Nórsko, Island, Švajčiarsko a Lichtenštajnsko
- vzniklo ako protiváha Európskeho hospodárskeho spoločenstva

EHS – EURÓPSKE HOSPODÁRSKE SPOLOČENSTVO

- integračné zoskupenie založené Rímskou zmluvou v roku 1957 s cieľom podporovať harmonický rozvoj hospodárskej činnosti členských štátov (Francúzsko, Nemecko, Taliansko, a krajiny BENELUXU)

G 7 – GRUPPA 7

- skupina siedmich najvyspelejších krajín sveta : USA, Kanada, Japonsko, Veľká Británia, SRN, Francúzsko, Taliansko.
- k rozhodujúcim mocnostiam patria i Rusko a Čína

NATO – ORGANIZÁCIA SEVEROATLANTICKEJ ZMLUVY

- medzivládna vojenská a politická organizácia, blok európskych a severoamerických štátov;
- vznikla 4.4. 1949 vo Washingtone (Washingtonskej zmluvy), vznik bol podmienený postupným vznikom konfliktu, ktorý dostal pomenovanie studená vojna;
- najvyšším orgánom je Severoatlantická rada a Vojenský výbor;
- sídlo je v Bruseli, generálny tajomník je najvyšší politický medzinárodný predstaviteľ NATO a predseda Rady NATO, Výboru pre obranné plánovanie a Skupiny pre jadrové plánovanie; generálnym tajomníkom NATO je Anders Fogh Rasmussen = bývalý dánsky premiér (bývalým bol Jaap de Hoop Scheffer, George Robertson, Javiér Solana,...);
- poslaním je ochrana slobody a bezpečnosti všetkých jeho členov, základným princípom fungovania NATO je zásada spoločného záväzku k vzájomnej spolupráci medzi štátmi, ktorá je založená na nedeliteľnosti bezpečnosti členských krajín, bezpečnosť je ponímaná komplexne ako súhrn politických, ekonomických, energetických, vojenských a ďalších faktorov a nie je zúžená len na bezpečnosť vojenskú;
- z vojenského hľadiska je NATO jedinou existujúcou organizáciou kolektívnej obrany na svete;

OECD – ORGANIZÁCIA PRE HOSPODÁRSKU SPOLUPRÁCU A ROZVOJ

- vznikla v roku 1961, cieľom je dosiahnuť čo najvyšší hospodársky rast a zamestnanosť, zvýšiť životnú úroveň v členských štátoch, finančná stabilita a rozvoj svetového obchodu;
- sídlo v Paríži, členmi je 29 hospodársky najsilnejších štátov sveta
- Slovenská republika je členom od roku 2000;

V 4 – VIŠEGRÁDSKA ŠTVORKA

- politické zoskupenie Maďarska, Poľska, Českej republiky a Slovenska;
- vznikla 15.2. 1991 vo Višegráde v Maďarsku;
- ekonomickým fórom V4 je CEFTA;